

Essay

Tekst: Césaire Peeren
Jeroen Deckers (red.)

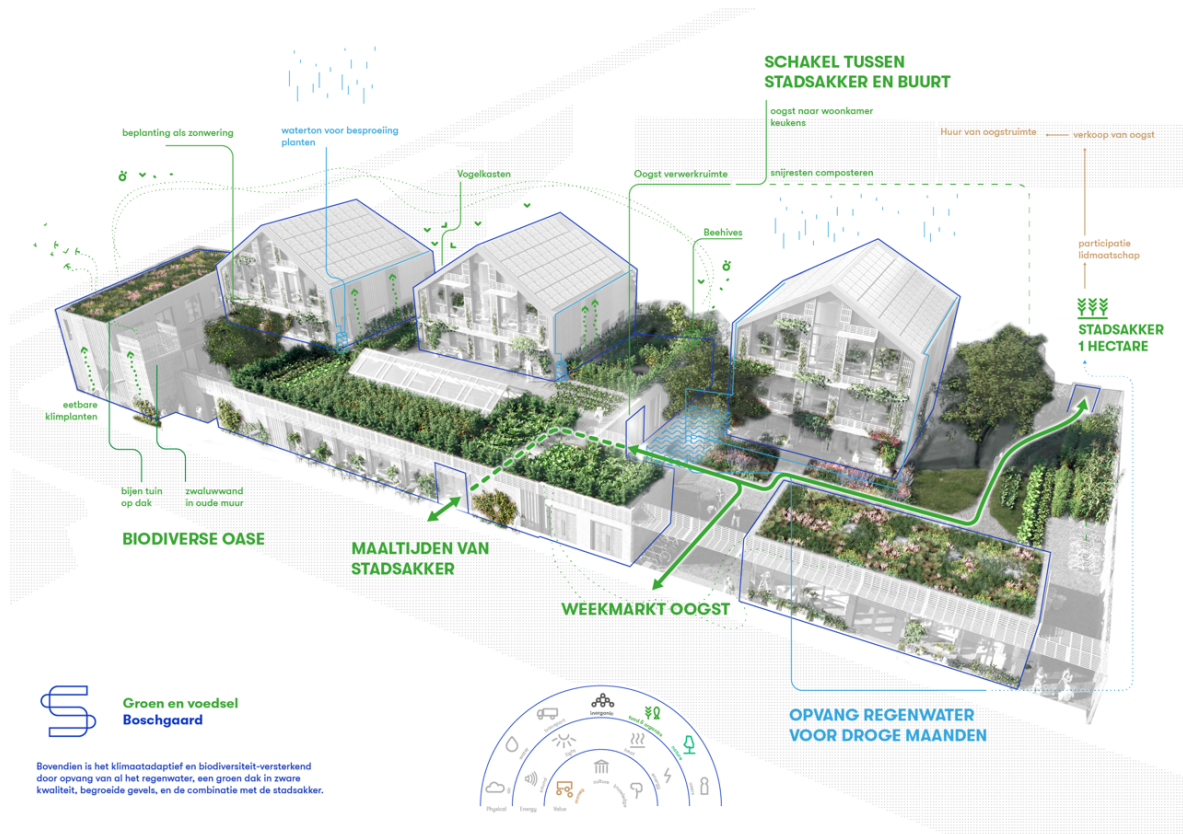
29 november 2025

Kijk voor de stadswandeling zelf op:
www.designplatformrotterdam.nl agenda
Start op zondag 25 januari 2026 om 14:00
uur vanaf Centraal Station Rotterdam

Vrije toegang bij aanmelding: mail@dpfr.nl

+31 6 2422 7975

Een theorie van wederopbouw

In plaats van dat de economie voorziet in betekenisvolle behoeften, zijn we helaas dienaren geworden van het economische groeimodel. Rotterdam als industriestad is een treffend voorbeeld hiervan. Het doorstormen van de economie, aangejaagd door het verlangen naar groeicijfers, heeft letterlijk voorrang gekregen op zinvolle relaties tussen mensen onderling en tussen mens en natuur. Wereldwijde industrie, auto's en vrachtverkeer domineren ons leven. Wie zijn daar nu feitelijk mee gediend? Wij, gewone stervelingen, of multimiljardairs met hun almachtsfantasieën?

Dit kan vast wel een beetje anders

Het huidige systeem verspilt materialen, voedsel, energie en mensenlevens omdat het economische groeimodel floreert door het produceren, verkopen en weggooien van spullen. Dit houdt ons voortdurend bezig. Maar juist deze verspilling biedt kansen voor verandering. Want als het systeem zo inefficiënt werkt, is het dan mogelijk om de impact daarvan drastisch te verminderen en tegelijkertijd het welzijn van iedereen te vergroten?

In een wereld die wij dan voor ogen krijgen, verspillen we geen materialen of energie meer. We worden letterlijk materialistisch, in de positieve betekenis van dat woord. Dit betekent dat we verantwoordelijkheid nemen voor materialen gedurende hun hele levensduur. We gebruiken alleen energie die uit de directe, lokale omgeving wordt gehaald. Ons bestaan in de stad draait om relaties die wij uitvouwen met mensen, met dieren en met natuur.

Voorstellingsvermogen

Deze wandeling nodigt ons uit om ons gezamenlijk een voorstelling te maken van wat dit kan betekenen voor Rotterdam.

Mijn aftrap: veel gebouwen staan leeg of worden maar voor een klein deel van de dag benut. Kan dit slimmer?

1. Kunnen leegstaande gebouwen worden gebruikt als donorgebouw of verbeterd in functie en energiegebruik, met behulp van afvalmaterialen uit de stad, waaronder uit donorgebouwen?
2. Kan het gebruik van gebouwen gereorganiseerd worden, waarmee we de daadwerkelijke bezettingsgraad per tijdseenheid flink verhogen?

Als wij deze twee strategieën combineren, kan de vraag naar nieuwe gebouwen dan misschien zelfs tot nul worden teruggebracht?

In de tour gaan wij goed om ons heen kijken en ons voorstellen hoe kantoorgebouwen aan het Weena bijvoorbeeld bewoond kunnen worden door de mensen die erin werken. Kunnen de Schouwburg, de Doelen en de Pathé wellicht de hele dag geprogrammeerd worden en wat is daarvoor nodig? Welke gebouw zouden wij demonteren om een ander gebouw te verbeteren?

Energieneutraal

Gebouwen kunnen zichzelf verwarmen en ventileren met een minimum aan energie en technologie. Inheemse traditionele architectuur biedt talrijke voorbeelden hiervan. Rotterdamse gebouwen verslinden onvoorstelbare hoeveelheden energie. Welke gebouwen kunnen wij zodanig herontwerpen dat ze zichzelf grotendeels ventileren en verwarmen met zon en wind? *Gebouwen als klimaatmachines.*

In de tour staan we bij een aantal gebouwen stil en stellen wij ons voor hoe deze bijvoorbeeld met serres aan de zuidzijde zonnewarmte kunnen oogsten.

Radicale verandering van logistiek

Stel dat we Rotterdam zo herorganiseren dat we alles wat we nodig hebben en doen in de buurt kunnen vinden? Wat gebeurt er dan? Wat gebeurt er als we binnen Rotterdam gaan produceren, repareren en hergebruiken? Waar winnen we dan aan vrije tijd en ruimte en daarmee aan levenskwaliteit?

Een eerste stap om ruimte te creëren voor die reorganisatie, is het verminderen van de behoefte aan spullen. Dit is mogelijk als wij van gebouwen en producten de levenscycli verlengen door middel van reparatie en hergebruik. Dit verlaagt de behoefte aan grondstoffen en transport.

Als we in de meeste behoeften kunnen voorzien op loop- en fietsafstand, kan een flink groter deel van de openbare ruimte, die nu nog wordt gebruikt voor autokilometers en parkeren, beschikbaar komen voor voedselproductie, kleine maakindustrie en sociale activiteiten.

Gloednieuwe buitenruimte

In de tour kijken we door die bril naar de openbare ruimte; stel je voor dat auto's weg zijn. Verbaas je dan over de zee aan ruimte die beschikbaar komt! Zie je al een heel netwerk voor je van straattuinen, daktuinen, verticale boerderijen, kassen aan gebouwen, buurtmoestuinen, aquaponics in leeggelopen parkeergarages? Denk je ook aan voedselbossen in parken, dit alles aangevuld met de nodige hectaren professionele landbouw net buiten de stad?

Voorbeelden van verandering

Zullen we op die manier proberen te kijken naar het Weena, het Doelenplein en de woonwijken in de omgeving van ZOHO? Rondom hun woonplek werken mensen dan aan hun eigen voedselvoorziening. Zij delen de opbrengst met andere tuiniers. Boeren in de directe omgeving van de stad zorgen voor bevoorrading van aanplant. Er ontstaan mogelijkheden om organisch afval lokaal te verzamelen en te hergebruiken door middel van compostering. Wanneer organisch afval niet langer door de gootsteen of in het toilet met water wordt weggespoeld, wordt verspilling van drinkwater vermeden. Doordat de groene omgeving veel meer regenwater opvangt dan bestrating, zijn spaarbekkens tegen wateroverlast minder urgent. Welke rol krijgen singels in dit watersysteem? Is het waterplein bij het Zadkine college dan nog wel nodig?

In plaats van de creatieve maakindustrie strategisch in te zetten voor gentrificatie van ZOHO wordt dit een integraal onderdeel van die wijk met een rol voor de rest van de stad. Rondom het Schouwburgplein kunnen wij ons een creatieve wijk voorstellen die zich richt op productie van decors en kostuums. Na afloop van de voorstellingenreeks worden deze materialen hergebruikt in een eindeloze cyclus.

Zeg nou zelf: Maakt dit alles Rotterdam niet alleen groener, gezonder en duurzamer maar ook veerkrachtiger?

Overbodige dienstverlening wordt DIY

Iedereen wil kunnen voorzien in basisbehoeften en iedereen verlangt ook naar zekerheid dat die voorzieningen door gaan als we ouder en hulpbehoevend worden. In onze organisatiesamenleving zijn deze zaken geabstraheerd tot louter geldstromen: leningen, pensioenen en verzekeringen. Zou het niet veiliger en aangenamer zijn om voorzieningen te scheppen met mensen van wie we houden en die we vertrouwen? Zal ons dit bovendien minder afhankelijk maken van beurskoersen en geopolitieke instabiliteit? Zo heeft het menselijk bestaan van voor de industriële revolutie toch altijd gefunctioneerd? Voedsel groeide letterlijk aan de bomen en onderdak was toen nog geen beleggingsobject. Vermindering van onze afhankelijkheid van geldstromen heeft als bijkomend voordeel, dat extra gebouwen aan het Weena vrij beschikbaar komen als veel van de daarin gehuisveste specialisaties in de financiële dienstverlening niet meer nodig zijn.

Common ground

Mensen hebben toegang nodig tot hulpbronnen, voedsel, goederen, kennis en zorg; dit kunnen commons genoemd worden. Is het tijd om deze commons terug te winnen en een robuuste lokale economie op te bouwen? Dit werkt het beste als we samenwerken als gemeenschap rondom gedeelde voorzieningen. Gemeenschappen kunnen vele vormen aannemen en verschillende maten van samenwerking omvatten. Laten wij eens vanuit die gedachte proberen te kijken naar verschillende wijken waar we doorheen lopen. Kunnen wij bedenken hoe een theatergemeenschap uitvouwt rondom het Schouwburgplein, een makersgilde ontstaat in ZOHO en mensen zich op geschikte plekken organiseren rondom voedselvoorziening?

Zal volgens die visie onze afhankelijkheid verminderen van het huidige extractieve economische systeem dat nu serieus kwetsbaar geworden is voor geopolitieke instabiliteit en machtsconcentraties die volledig buiten ons om gaan? Creëert dit de mogelijkheid om meer gemeenschappelijke voorzieningen te gebruiken en uiteindelijk volledig over te stappen op een maatschappelijk systeem dat niet langer gericht is op nog meer groei van het vermogen van multimiljardairs?

Want laten we deze vraag eerlijk op tafel leggen: waarom zou je *niet* overstappen?

Césaire Peeren

Over de auteur:

Studeerde af in 1997 en richtte samen met Jan Jongert 2012 Architecten op, nu Superuse Studios. Die oprichting gebeurde destijds op de locatie waar deze wandeling eindigt. Binnen deze internationaal uitgevouwen ontwerpgemeenschap ligt zijn focus op telkens nieuwe locaties. Vandaar dat zijn plek de titel heeft van Superuse on site (S.o.s.).

Zijn afstudeerprogramma is de blueprint geworden van de plek die Césaire Peeren inneemt binnen Superuse Studios. Dit programma betrof het ontwerp van transformatie van de afgedankte energiefabriek aan de Lloydstraat tot een relatief zelfvoorzienende community.

